

BIFURCAȚII

LIVIU ORNEA

Cuprins

<i>Cuvânt-înainte</i>	7

I

Privind înapoi fără pic de mânie

O carieră promițătoare.....	9
Scierea de bine.....	11
<i>My generation</i> , I.....	13
<i>My generation</i> , II.....	15
Portret de grup lângă catafalc.....	17
Școala. Ce rămâne	20
Toată lumea cântă, râde și dansează	22
Nostalgii, sper, nevinovate	25
Amintiri din copilărie, I.....	26
Amintiri din copilărie, II.....	28
Cimitire	30
UM 0740, Focșani.....	32
Lentului-major Buzoianu, închinare!	35
Bunicul.....	37
21 august 1968: la aniversară.....	39
Termopane, termopane.....	41
Nouă ani fără patru zile.....	43
Întrebări pe marginea unui sondaj	45
O madlenă muiată-n vodcă	47

Mărilor mele.....	48
Școlile mele. O evocare.....	51
Gustul de odinioară.....	54
Nimic despre austeritate.....	55
În prag de semicentener.....	58
Azi la fel ca ieri.....	60
Kadiș.....	62

2

Oameni care-au fost, oameni care sunt

Noi, epigonii.....	65
Kris.....	67
Cristi. După cincisprezece ani.....	69
Gyuri.....	70
Către fiul inexistent al lui Radu Cosașu.....	72
Solomon Marcus — o singularitate nerezolvabilă.....	73
Geo.....	75
Groși.....	77
Agenda.....	79

3

Spectator și Cititor

Nu.....	82
Despre timp, spațiu, cultură și Corneliu Porumboiu. În două părți.....	84
Exorcism.....	86
Nedumeriri de spectator de teatru.....	89
<i>Post Festum</i>	91
Cronica mondenă: Zukerman la Palatul Justiției.....	93
Miturile lui Imre Kertész.....	94
Regimul concentraționar: experiență și literatură.....	96
Comunism și franchism. O ipoteză de lucru.....	99
Coincidențe.....	102
Despre impostură și legitimitate.....	104

Confuzii	106
O eroare de logică și o problemă de morală	109
Despre câteva prostii deloc inofensive	112
Exerciții nereușite de admirație	114
Despre intelectuali, clarviziune și război	116
Citindu-l pe Ernu	119
Criza cărții: o ipoteză de lucru	121
Lecturi și note răslețe, I	124
Lecturi și note răslețe, II	126
Lecturi de vacanță. Vladimir Nabokov	128
Lecturi de vacanță. Thomas Bernhard	130
De la cartea lui Bogdan Murgescu	
la evaluarea universităților	132
Immanuel Kant povestit de Mircea Flonta	134
Wittgenstein, <i>Însemnări postume</i>	137
Eseurile lui Vlad Zografi	140
Pauză de lectură	143
Citindu-l pe Pavese	144
Recitindu-l pe Malraux	146
Despre cărți	148
Competențele elevului Proust	151
Cum a fost. Versiunea Doru Pop	153
Maidanezul Leuțu și bosonul Higgs	156

4

Spațiu și spirit public

Pe când serveam patria	159
Tovarășa Aliona, insula Madagascar și monumentul	
Holocaustului	161
În ospeție	163
Unde nu e moral	165
Atmosferă încărcată	167
Cu Dumnezeu înainte, pe culmi de învățătură	169
Întrebări, amărăciune	171

Ce-ți doresc eu ție?	173
La început de an: tristeți, dezamăgiri, decepții.....	175
Ura	177
Un fel de psalm pe care, din păcate, mi-l spun din ce în ce mai des	180
1 Mai, zi de sărbătoare	181
Ceea ce ne unește	183
Peisaj de iarnă cu vas de WC	186
Pentru familie și prieteni: jidan	188
Privat. Management privat.....	190
Noi, elita	192
O Românie aproape neștiută.....	194
Purtători de cuvânt.....	196
Din ceas dedus.....	198
O dimensiune în plus.....	200
Există vecinătăți mici?	203
Să vezi și să nu crezi	205
Despre rațiune și democrație.....	208
Stânga. Întrebări	210
Inegalitatea șanselor	213
Un aliaj delicat.....	216
„Dacă Merge“	218

5

Calpuzani de școală nouă

Cablurile și onoarea domnului Oprescu.....	222
Vivat Academia!.....	224
Răsună valea	226
Într-o mare de plagiat	228
Pornind de la cazul Ioan Mang.....	230
Râsu plânsu.....	233
Criză. De subiecte.....	235
Mișelie, infamie, pupat toți.....	238
Nenorocire, noroc, grad.....	240

Cine fură azi un ou?	243
Bacalaureat 2013. Câteva observații.....	245

6

Prostie fără frontiere

Comuniunea cu natura	249
Cei trei R.....	250
<i>Proștii sub clar de lună</i>	252
Muică, suntem neam de genii, I.....	254
Muică, suntem neam de genii, II	257
România — stat laic?	259
Pentru renaștere în trup și spirit.....	261
Romanul Ikea.....	263
Învățământul merge spre bine.....	266
Cât valorează o diplomă.....	268
Doctoratul. Necesarele reglementări	270

7

Matematica: dus-întors

Două lumi, din păcate, paralele	274
Ia facultatea, neamule!	276
Unde băgăm actele?	278
Despre Musil cu gândul la matematică.....	280
<i>Homo ludens matematicarum</i>	282
Nimic despre S.S. Chern	284
Matematica în școală.....	287
Matematica lui Marcel Aymé	289
Rața și Platon.....	291
Leonhard Euler	293
Bernhard Riemann.....	296
La ce bun matematica.....	299
Modelul Mittag-Leffler.....	302
Ce-are sula cu prefectura?.....	304
Despre creația științifică.....	307

După bac, admiterea.....	310
<i>Situațiunea</i>	312
Ce ne-nvață Marea Teoremă a lui Fermat	314
Adevăr și demonstrație	316
Alan Turing	318
Teorema vie	320
Frumusețe și libertate în cercetare.....	323
La o aniversară	325

1

Privind înapoi fără pic de mânie

O carieră promițătoare

Nu că mă laud, dar, când eram mic, recitam pe cinste. Nu ratam un montaj literar, o serbare de sfârșit de trimestru, bașca cea de sfârșit de an. Dintr-a doua până-ntr-a opta, am fost la o școală generală din cartierul Grivița, chiar peste drum de uzină. Majoritatea serbărilor le țineam la clubul uzinei. În februarie, când era gerul mai năprasnic, recitam cu foc, cu cravata fluturândă, la monumentul lui Vasile Roaită din curtea uzinei (pe atunci nu se știa, sau nu se spunea că, de fapt...). Sigur mai am niște fotografii pe undeva. Cred că momentul de glorie l-am avut într-a șaptea, când am fost promovat „recitator pe sector“. Făceam repetiții la clubul „Înfrățirea-ntre popoare“, azi Teatrul Masca, în Bucureștii Noi. La spectacol, eram îmbrăcat în salopetă albastră și plasat în fața corului care cânta, citez din memorie (jur!): „Trec rânduri, rânduri muncitorii / Cu steagu-n vânt desfășurat. / E steagul marilor victorii / De partid înălțat. / Și azi ne-aduce steagu-aminte / De-acel octombrie leninist / Ce și la noi stă temelie / Pentru partidul comunist.“ Corul cânta mai încetișor, iar eu, voce tunătoare, recitam versurile. Pentru final, îmi dăduseră o strofă despre tovarășul Ceaușescu. Am spus-o cu același patos. N-aveam umor, nu-mi băteam joc, melodia chiar îmi plăcea. Eram profesionist. Și, recunosc, uneori emoționat.

Mă lua valul și-mi plăcea pe scenă. Bunica era încântată (ea era delegata permanentă a familiei la serbări: tata n-ar fi călcat pe acolo nici picat cu ceară, mama invoca, de obicei, alte obligații). Apoi, când, tot în salopetă, deloc modest, îmi căutam de lucru prin sală, o altă bunică, nu știu a cui, m-a pupat emoționată pe obraji: ce frumos le spuneam, din suflet! Aș fi putut face carieră.

Am întrerupt-o, brutal, înainte de-a o începe, într-o opta când, în locul unui montaj literar, am ales olimpiada de matematică pe sector. Apoi, în liceu, am schimbat complet registrul. Serbările ni le gândeam noi, profesorii cereau numai să vadă scenariul, noi știam ce vor ei să nu audă, ei știau că noi știm, că nu suntem idioți. Și era foarte bine. Am jucat într-o scenetă de Dumitru Solomon, l-am imitat pe Adrian Păunescu (era epoca „Antena vă aparține“, ne-au lăsat să ne batem joc de el cât am vrut), am pus actul patru din *Scrisoarea pierdută* (cu costume de la Național: Sorin, care-l juca pe Pristanda, avea chiar costumul lui Marcel Anghelescu). La altă serbare, Radu Amzulescu a recitat un Esenin formidabil.

De montaje literare scăpasem, dar de Daciadă n-a fost chip. Am participat la deschiderea uneia, pe stadionul 23 August, după o vară de pregătiri, inclusiv într-o tabără de trei săptămâni la Sibiu. Eram în formația de trioletși (vă plâng dacă nu știți ce-nseamnă!). Am înjurat, ne-au stricat vara, dar, până la urmă, ne-am distrat. Am avut colegi care, mai târziu, s-au căsătorit cu fete cunoscute la Daciadă.

Ultima poezie patriotică am recitat-o în armată. Deja coborâsem mult ștacheta (sau o ridicasem?): *Eram bărbatul care*, de G. Călinescu. A meritat: am câștigat concursul, am primit o după-amiază de permisie. Tot în armată am pus punct final și carierei de actor, după câteva scenete satirice cu ofițeri inteligenți și soldați chiulangii.

De ce-mi aduc aminte acum de perioada aceea? Poate pentru că tot încerc să înțeleg ce-a fost și ce-am trăit. M-au îndoctrinat? M-au îndobitocit? Mi-au spălat creierul? Nu cred. E drept,

îmi stăruie încă în memorie versuri stupide, „Partidul e-n toate, în cele ce sunt / Și-n cele ce mâine vor râde la soare“, dar e chiar atât de grav? Nici de „V-am prins, vrăjitoarelor!“ și de alintaroma nu pot să scap. Pe de altă parte, cu aceeași naturalețe cu care recitam versuri de propagandă spuneam și bancuri cu Ceaușescu — probabil și cui nu trebuia, drept pentru care tata a fost convocat la direcția școlii, iar eu n-am fost făcut utecist în prima tranșă; am suferit. Când am crescut, m-am desprins singur, fără efort, am învățat să mă apăr cam de la sine, fără mari teoretizări. Și, la urma urmei, ce-ar trebui să fac cu amintirile astea? Cum-necum, sunt, totuși, copilăria și adolescența mea.

Scrierea de bine

„Și chiar dacă am scris note, am scris lucruri bune, i-am lăudat pe oameni“ — Gică Popescu, fotbalistul, *dixit*. Și de ce nu? Eu îl cred. Era tânăr, aproape un copil — bănuiesc că un adolescent, oricât de excepțional sportiv, oricât de muncit la antrenamente, oricât de hârșit în competiții, nu e matur și în afara terenului de joc. Și-apoi, era ușor să-i sperii pe copiiiăștia mari, să le arăți pisica opririi de la deplasări sau, mai știi?, să le numeri dolarii pe care, cinste lor!, îi puneau deoparte.

Altfel, trebuie să spun, cu toată sinceritatea de care sunt capabil, că nu m-am simțit deloc bine, dimpotrivă, am avut o senzație profund dezagreabilă, când Dan C. Mihăilescu mi-a arătat o foaie din dosarul lui de urmărit (D.U.I. — pentru cunoscători) în care, culmea!, era vorba despre mine. Foaia — nici măcar plină: s-o iau ca pe o umilință? nu meritam eu mai mult? — era, evident, rătăcită în dosarul D.C.M. Probabil că era parte din dosarul tatei, nu mi-ar fi făcut ei mie onoarea, eram o miză ne semnificativă, nu se ocupau băieții de mine în mod special. Trebuie să fi fost ceva ca o pată de culoare, tușa măiastră care desăvârșește tabloul. Oricum, scria de bine. Zicea

că sunt „liniștit, manierat, preocupat de studiu, afectuos și docil față de părinți“. Chestia cu docilitatea să i-o spună mamei — dar, oricum, de unde o știau? Mă turnau ai mei? Aveam microfoane-n casă? Ciripitorul era prieten bun, venea la noi acasă când erau și părinții? Se pare că nu, pentru că „la locuința sa nu primește vizite“. Fals, evident. Și mai zicea că „întreține relații apropiate cu colega de grupă (...) pe care o vizitează la domiciliul ei situat în Bd. 1 Mai“. Asta m-a cam pus pe gânduri. Scormonindu-mi amintirile din anul întâi — atunci pare plasat episodul —, cam știu despre cine era vorba; era, în principiu, corect, doar că, vorba bancului, nu era colegă de grupă și n-o vizitam acasă, ci mergeam împreună spre Bd. 1 Mai unde locuiam amândoi — dar separat. Uite cum intra omul la belea nevinovat! Așadar, băieții erau ușor de păcălit, nu pricepeau mare lucru, se împotmoleau la decodarea semnelor, nu hermeneutica era punctul lor forte. Și totuși, parcă nu-mi cade bine să știu că cineva se uita la mine când mi-ar fi plăcut să fiu singur sau, hai, în doi. Or mai fi și alte relatări despre mine în dosarul tatei? Nu știu. Tata, cuminte, n-a vrut să și-l vadă, iar noi, mama și cu mine — nici atât. S-aștepte dosarul acela de la CNSAS mult și bine, nu noi îl vom trezi la viață. Dar eu oi fi avut dosar? Nici asta nu știu și, dacă nu se hotărăște cineva să-mi facă vreun bine cu anasâna, nici n-am să aflu vreodată. Ce-aș afla? Că vreun puști de vârsta mea, coleg de armată sau student, a cedat și a scris de bine (poate și de rău) despre mine? La ce-ar folosi? Victimă, oricum, n-am fost — orice-ar fi scris el sau ea (să fim corecți politic!), nu cred să-mi fi dăunat prea mult.

Cum, din fericire, nu mi-a dăunat peste poate nici telefonul pe care l-am primit prin octombrie 1989 de la un tovarăș care nu și-a dat numele, dar a spus că lucrează la „o instituție de stat“ și mi-a dat întâlnire — m-a convocat, de fapt — pentru seara următoare în fața tutungeriei de peste drum, spre colțul lui Mihai Bravu cu Vatra luminoasă (acum, în locul ei e un magazin cu haine pentru grași). Bănuiam ce avea să urmeze

și — nu, n-am fost curajos — făceam pe mine de frică. S-a dovedit că avea informații proaste: mă credea încă în stagiu, profesor la un liceu din Târgoviște, habar nu avea că lucram de doi ani în București. Dar știa că mă descurc binișor cu câteva limbi străine și-mi propunea să însoțesc delegații oficiale ale lor, apoi să fac niște rapoarte. Firește, nimic complicat. Nu părea foarte grăbit, era destul de vag deocamdată, nici vorbă de vreo amenințare. N-am avut putere să spun un „nu“ limpede, necum să-i fac, superb, vreo declarație de principii. Am scăldat-o. A rămas că o să mă mai caute el. Nu știu cum am traversat bulevardul și am ajuns acasă. Eram pierit. Nu i-am ținut minte figura. Nu știu cum era îmbrăcat. Nu pot reconstitui discuția aceea în detaliile ei — și a durat, cred, vreo douăzeci de minute. Ce să fac? Aveam doi copii mici. M-am sfătuit cu ai mei — concluzia era că trebuie să temporizez, precum Angelo Niculescu pe când antrena naționala. În fiecare zi, așteptam îngrozit să mă sune. N-a mai sunat. S-o fi răzgândit sau s-o fi luat cu altele, apoi a venit decembrie — și chiar a avut cu ce să se ia. Dar dacă mă suna și mă strângea cu ușa? Dacă decembrie era altfel? Atunci ce făceam? Cât aș fi rezistat cu temporizarea? Nu știu.

Vai de Gică Popescu.

My generation, I

Acum câteva seri am revăzut cu delicii, la televizor, *The Graduate*, filmul din 1967 al lui Nichols în care un proaspăt absolvent de colegiu e inițiat în ale amorului de o prietenă a părinților săi, cuadragenară disperată de o căsnicie ruginită de mult, și ajunge apoi să se îndrăgostească și chiar căsătorească rocambolesc cu fiica acesteia. Nici nu știu ce-mi place mai mult: Anne Bancroft Robinson, nevrotică, cu expresia aceea de animal hăituit, conducând imperial *conquista* pentru ca, apoi, să ajungă să cerșească un pic de căldură în ultima scenă din hotel și să sfârșească într-o inegală concurență cu fiică-sa — deși, puse alături...; Dustin

Datorită inflației de eseistică proastă din ultimii 24 de ani, mângălită de nechemăți în țărână și-n scris, mulți cititori și chiar literați s-au îndepărtat de această artă considerând-o un gen parazitar, parali-terar, oarecum asemănător jurnalului, dar mai puțin spectaculos. Au rămas doar câțiva autori într-o zonă care se dovedește astfel a fi destul de dificilă în ciuda impresiei contrare. Să scrii pe nenumăra-te teme și să atragi constant cititorul de la o pagină la alta pe întreg parcursul unui volum este un exercițiu complicat, anevoios, pe care Liviu Ornea îl rezolvă în chip strălucit și, aparent, fără efort. Toate salturile de la amintiri despre școală, părinți, prieteni, la moravuri și politică, de la cimitire și impostură la literatură, filme, muzică, teatru și învățământ sunt făcute cu ușurința dată de sinceritatea în scris ca o prelungire anatomic-sufletească a onestității în viață, de talent, umor și fondul grav al unui intelectual de marcă — mixajul acestora dă ceea ce definește scrisul lui Liviu Ornea: farmecul inva-riabil al unui scriitor adevărat, în chip deloc bizar matematician de profesie.

RĂZVAN PETRESCU

E S E I S T I C Ă

CURTEA VECH E

Pentru a comanda online sau pentru lista completă a titlurilor publicate la Curtea Veche, vizitează www.curteaveche.ro

începi să afli

ISBN 978-606-588-703-9

9 786065 887039